

Το Σάββατο **18 Φεβρουαρίου** στο βιβλιοπωλείο της **Εστίας** μπροστά σε ένα εκλεκτό κοινό φίλων της ποίησης, έγινε η παρουσίαση του βιβλίου της **Ελένης Λαδιά**,

Ο Αγαπημένος του Όντος – για την ποίηση του **Δ. Π. Παπαδίτσα**, το οποίο επανεκδόθηκε από τις εκδόσεις **Λογείον**.

Στην εκδήλωση μίλησαν οι: **Ηλίας Κεφάλας**, ποιητής – συγγραφέας και **Ελένη Λιντζαροπούλου**, ποιήτρια – θεολόγος, ενώ ποιήματα του Δ. Π. Παπαδίτσα διάβασε η συγγραφέας.

Παρευρέθησαν επίσης η σύζυγος του ποιητή, **Αναστασία Παπαδίτσα**, καθώς και ο προσωπικός του ιατρός **Νίκος Ιωάννου**, ο οποίος αναφέρθηκε στο χρονικό της γνωριμίας του με την Ελένη Λαδιά και στην προσωπική του σχέση με τον Δημήτρη Παπαδίτσα στου οποίου παραστάθηκε τις τελευταίες στιγμές. *«Θυμάμαι ακόμη», είπε, «την ευγένεια και την διακριτικότητά του. Παρά την σοβαρή κατάσταση της υγείας του, η μόνη του σκέψη ήταν να μην με κουράσει και να μην με επιβαρύνει.*

ΗΛΙΑ ΚΕΦΑΛΑ – ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΕΝΗΣ ΛΑΔΙΑ

Ο αγαπημένος του όντος

κείμενα για την ποίηση του Δ.Π. Παπαδίτσα

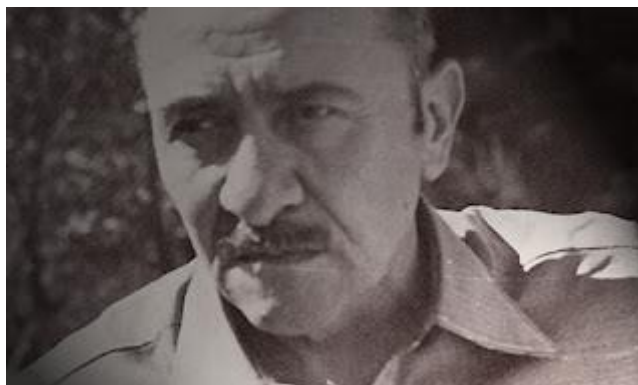
(Δοκίμια, σελ. 192, Λογείον, Τρίκαλα 2011)

Αγαπητοί φίλοι

Έχουμε την ευκαιρία να μιλήσουμε σήμερα για τη β' έκδοση ενός αξιοπρόσεχτου και εμπειριστατωμένου βιβλίου δοκιμίων. Πρόκειται για τον «αγαπημένο του όντος», ένα βιβλίο που συνέγραψε με οίστρο και αληθινό πάθος η Ελένη Λαδιά για την ποίηση του Δ.Π. Παπαδίτσα. Δυστυχώς δεν έχουμε τον χρόνο να αναφερθούμε επί μακρόν πάνω στο περιεχόμενό του, αλλά ίσως δεν χρειάζεται κιόλας, επειδή τα έξοχα πράγματα τα αντιλαμβάνεται καλύτερα ο καθένας μόνος του. Με κάθε συντομία λοιπόν θα προσπαθήσουμε να πούμε περί τίνος πρόκειται.

Ξεκινώντας πρέπει να τονίσουμε ότι μέσα στο βιβλίο αυτό συναντώνται δύο συγγενικά και ειδικού βάρους πνεύματα: Η πολυβραβευμένη πεζογράφος των 34 αυτοτελών βιβλίων Ελένη Λαδιά και ο σημαντικότερος ποιητής, ένας από τους κορυφαίους των ελληνικών γραμμάτων, ο Δ.Π. Παπαδίτσας. Η πρώτη διακονεί το πνεύμα του αναγνώστη, που απολαμβάνει αισθητικά και νοητικά ένα κείμενο και ταυτόχρονα το πνεύμα του κριτικού που ανιχνεύει τρόπους προσέγγισης και προσπέλασης του κρινόμενου έργου και ο δεύτερος το πνεύμα του μύστη και του δεξιότητη του γλωσσικού εργαλείου, με το οποίο μας εισηγείται τρόπους για την είσοδο στην περιοχή του ωραίου και την αλίευση των εξ αυτού πνευματικών ηδονών που ανακουφίζουν την ψυχή μας. Τα δύο πνεύματα του κριτικού-αναγνώστη και του ποιητή είχαν την τύχη να συνυπάρξουν για ένα διάστημα μαζί, να συνεργαστούν στην ανάσυρση των μυστικών της αρχαιοελληνικής γραμματείας και να γευτούν συνεπώς από κοινού κάποιες τριβές της καθημερινότητας, μαθητεύοντας ο ένας δίπλα στον άλλον. Έτσι όσα μας λέει μέσα στο βιβλίο η Ελένη Λαδιά προέρχονται και από την έσωθεν γνωριμία, η οποία προσδίδει το στοιχείο του αυθεντικού

και του βέβαιου. Πέρα από το γεγονός αυτό η συγγραφέας ως εκλεκτικώς συγγενικό πνεύμα προς το έργο του Παπαδίστα αφήνει τη διαίσθηση, τις γνώσεις της και το φυσικό της ταλέντο να ανακαλύψουν τις κρυφές πτυχές του έργου του μεγάλου δημιουργού.

Ποιος είναι όμως ο Δ.Π. Παπαδίστας; Σε ένα παλιότερο κείμενό μου γι' αυτόν που δημοσιεύθηκε στο περιοδικό Μανδραγόρας τόνιζα:

«Ένας από τούς μεγαλύτερους ποιητές που άναδείχθηκαν ποτέ στα νεώτερα ελληνικά γράμματα υπήρξε ο Δ. Π. Παπαδίστας (Σάμος 1922 – Αθήνα 1987). Σπούδασε γιατρός στην Αθήνα και το Μόναχο και άσκησε το ιατρικό επάγγελμα στην ελληνική πρωτεύουσα καθ' όλη τη διάρκεια του βίου του. Έραστής της αρχαίας γραμματείας και ιδίως της προσωκρατικής φιλοσοφίας, όσον αφορά στην αναζήτηση των ιδεών, και μιās ιδιόμορφης μεταυπερρεαλιστικής έκφρασης, όσον αφορά στη μορφική έκφορα των ποιημάτων του, απέδωσε συνθέσεις κορυφαίων διαστάσεων μέσα στις όποιες κυριαρχεί ο όντολογικός και ο βαθιά έρωτικός προσανατολισμός του λόγου. Στο διαρκές στόχαστρο του Παπαδίστα ήταν ο μετά την ύπαρξη και ο μετά τον έρωτα χώρος. Η έγνοια της γλώσσας, αλλά και της γνώσης γενικότερα, βρίσκονταν πάντα σε έγρήγορη. Η ποίησή του είναι φορτισμένη από αυτό το κάτι πιο τέλει και το κάτι πιο βαθύ της γλώσσας και, ίσως, από αυτό το κάτι παραπάνω και πιο εξειδικευμένο της γνώσης».

Και κατέληγα:

«Πιστεύω ότι κανένας άλλος ποιητής δεν λέει τόσα πολλά με τα συμφραζόμενα. Έδω δεν μιλούν μόνο οι προτασόμενες λέξεις, αλλά και οι σκιές τους. Άντηχήσεις, άντανακλάσεις, παρηχήσεις, έναρμονίσεις δίνουν τα δικά τους κλειδιά για την ένοραματική κατεύθυνση του άναγνώστη και την είσοδό του σε καταστάσεις μεταρσιώσεως, διαμεσολάβησης και μέθεξης με ό,τι ο καθένας θεωρεί ως θεϊό.

Ευέλκτος, διεισδυτικός, κοσμολόγος και φιλόσοφος, ο Παπαδίστας κατά-ξιώθηκε στην απόδοση μιās ποίησης άνεξάντλητου κάλλους, μέσα στην όποια ή αύτοκρατορική ισχύς της γλώσσας και ή άκοίμητη σωματική συνείδηση ψάφουν διαρκώς τη μοίρα του όντος.

Το όν, υπερκείμενη, ύποκείμενη και με κάθε τρόπο συστατική πραγματικότητα για τον ποιητή, συνιστά την ένοειδή άρχέγονη μήτρα και την άπαρχή κάθε ποιητικής και φιλοσοφικής έκστασής του».

Αλλά ας πάμε τώρα στην Ελένη Λαδιά, η οποία τα λέει εξαντλητικώς πιο διεξοδικά: Το βιβλίο της περιλαμβάνει δέκα ολοκληρωμένα κείμενα που συμπληρώνονται με εκτενή βιβλιογραφία που καλύπτει όλη τη διαδρομή του ποιητή. Τα κείμενα αυτά επικεντρώνονται πάνω στη μαγεία που ασκεί η ποίηση του Παπαδίστα με την ανυπέρβλητη γλωσσοπλαστική της δύναμη. Επισημαίνεται η ηχητική αίγλη της ποίησης αυτής, η οποία λειτουργεί ανεξάρτητα από την κατανόησή της, καθώς οι επιλεγμένες λέξεις κρούουν η μία την άλλη και παράγουν ήχους κλειδιά για τον διασκελισμό του ποιήματος προς άλλες διαστάσεις. Η ποίηση του Παπαδίστα εξέρχεται αφοριστική, χωρίς να χάνει τον χρόνο της σε αναλύσεις και επεξηγήσεις, σαν να εκμαιεύεται μέσα από το βάθος του σύμπαντος και ρέει στεφανωμένη με αξιώματα, ως προς τις αλήθειες που πρεσβεύει. Το γεγονός αυτό θυμίζει τις κύριες δόξες των προσωκρατικών φιλοσόφων, που πρώτοι αποτόλμησαν τη φιλοσοφική ονομασία των πραγμάτων μέσα στην αγωνία τους να ορίσουν το όντως ον.

Η Ελένη Λαδιά γνωρίζει καλά ότι η απόπειρα ερμηνείας ενός έργου συνιστά μονάχα μία πιθανότητα προσέγγισης και όχι μια βεβαιότητα εγκλεισμού του σε μια μοναδική εννόηση. Το έργο του Παπαδίστα περιέχει συνθέσεις, αλλά αν προσέξει καλά ο αναγνώστης θα δει ότι αυτές δεν είναι ολοκληρωμένες, με την έννοια ότι το όλο έργο είναι από την επιφάνεια μέχρι το βάθος του αποσπασματικό. Την ποίηση του Παπαδίστα πρέπει να την αισθανθεί κανείς τεμαχισμένη με *φωνές όλου*, όπως το διατυπώνει ο ίδιος ποιητικά. Η έννοια του αδιάσπαστου δεν υπάρχει, όπως δεν υπάρχει αρχή και τέλος μέσα στο σύμπαν. Έτσι, τεμαχισμένο το κάθε ποίημά του, αλλά με *φωνές όλου*, συντείνει ώστε ο κάθε στίχος να λειτουργεί σαν ολόκληρος δομημένος κόσμος.

Η ποίηση του Παπαδίστα λειτουργεί με πολλές από τις ιδιότητες των μαθηματικών. Η Ελένη Λαδιά επισημαίνει ότι το ποίημα του Παπαδίστα περιέχει μέσα του τη γραμμική απεικόνιση της φυσικής ροής που δεν έχει όρια, αλλά ταυτόχρονα, κάτω από την τάση αυτή, ψάχνει το σταθερό σημείο μέσα στο οποίο μπορεί να συναντηθεί ο ευτυχής συγκερασμός λόγου και αισθήματος.

Μέσα στην εμφανώς ανώτερη εκφραστική του Δ.Π. Παπαδίστα η Ελένη Λαδιά καταδεικνύει την ύπαρξη της συμπύκνωσης, η οποία επιτρέπει τη συνύπαρξη πολλών επεξεργασμένων

σκέψεων που κρύβονται μέσα στο ποίημα και οι οποίες περιέχουν επιχειρήματα και αντεπιχειρήματα.

Ο ποιητής καταξιώνεται με τη γλωσσική ευρεσιτεχνία του, δίνοντας αξία στον παρεξηγημένο ρόλο των επιθέτων, τα οποία προωθεί σε μια άνευ προηγουμένου ηχητική μαγγανεία και έκλαμψη, ενώ η ποιητική ύλη ανιχνεύεται μέσω σχημάτων, ώστε να υπάρχει ένα ορατό άνοιγμα προς άλλες πραγματικότητες. Η πιο προωθημένη ποιητική λειτουργία είναι η όσμωση του ποιητικού γίνεσθαι με το οροθετημένο καθημερινό συμβάν. Αυτό δεν σημαίνει ότι το ποίημα κατεβαίνει σε χαμηλότερα επίπεδα, ούτε ότι η καθημερινότητα απογειώνεται προς ανώτερες σφαίρες. Απλώς το ποίημα βρίσκεται παντού, σαν κομμάτι του σύμπαντος που μεταλλάζεται διαρκώς.

Η Ελένη Λαδιά παρατηρεί ότι το ποίημα-άνοιγμα περιλαμβάνει τη γραμμική απεικόνιση της ασάλευτης ροϊκότητας του σύμπαντος, ένα ποιητικό γεγονός που συγχωνεύει δύο προσωκρατικά μυαλά: την παρμενίδεια ακινησία και την ηρακλείτεια ροϊκότητα με την τάση του συνεχούς ξεπεράσματος προς την ευρύτητα.

Κάτω από τις παρατηρήσεις αυτές η κριτικός ανασύρει μέσα από την ποίηση του Δ. Π. Παπαδίτσα ορισμένες εμφανείς αντιλήψεις και ιδέες που ποδηγετούν την ποιητική του ως απαρασάλευτες σταθερές:

Υπάρχει πρώτα η αντίληψη της αφοριστικής σκέψης που μετατρέπεται σε ιδεολογία: *Δεν έμαθα τίποτα, πηγαίνω χιλιοτρυπημένος απ' τον αέρα, αιώνιος κι αγαπημένος του όντος.*

Υπάρχει η αντίληψη της πρισματικής ματιάς με την οποία επιτυγχάνεται η σύλληψη των πολλών επιπέδων, αλλά και η εννόηση των αναρίθμητων εαυτών που συντείνουν στο εν.

Υπάρχει ακόμα η Χαϊντεγκεριανή αντίληψη περί φαινομένων, τα οποία γίνονται αγωγοί για την αποκάλυψη του είναι. Όλα αυτά είναι μέθοδοι της ποιητικής αλλά και περιεχόμενο του ποιητικού υλικού, που περιστρέφονται γύρω από την ελάφρυνση του βιοτικού άχθους και την φυσική και μεταφυσική παρηγορία του ανθρώπου. Πρόκειται για ένα ποιητή της «ανθρωπομέριμνας», όπως θα έλεγε ο Χάιντεγκερ.

Οι σταθερές ιδέες που έρχονται και επανέρχονται μέσα στην ποίηση του Δ.Π. Παπαδίτσα

συνθέτοντας την σπονδυλική στήλη της ποιητικής του ανέλιξης επιπολάζουν και αναδεικνύουν τον μοναδικό πλούτο γνώσεων και την σε δραματικό βαθμό κορύφωση των ευαισθησιών του.

Η ιδέα του «απρόβλεπτου» εντυπωσιάζει, γίνεται «σκέπη θεωρήματος, πίδακας πεπρωμένου, αστραπή της μοίρας», όπως αποφαίνεται η κριτικός, και γενικώς ορίζει τα μη σταθερά γνωρίσματα του βίου.

Η ιδέα της «αλληλο-αλλοίωσης» συνιστά αυτό που φθείρει και ταυτόχρονα φθείρεται και αυτή η φθοροποιός τριβή λαξεύει συνεχώς το ποίημα εσωτερικά και εξωτερικά.

Η ιδέα του έρωτα από επίπεδη που αναφάνεται στην Ποίηση 1, αφού ποιητής και ερωτικό αντικείμενο παραμένουν δύο ξεχωριστές οντότητες, στην Ποίηση 2 ενοποιούνται και συνάμα μηδενίζονται στην έννοια του όντος και η ποίηση υπεισέρχεται μέσα στην πραγματική ερωτική οντολογία.

Η ιδέα της ανεπαρκούς τυπικής λογικής ποδηγετεί τη νοηματική λειτουργία της ποίησης, φέρνοντάς την συνεχώς μπροστά σε αδιέξοδα, για να καταδείξει ότι από μόνη της δεν συνιστά επαρκή ερμηνεία.

Η ιδέα της άφθαρτης αρχαίας Ελλάδας που ταυτόχρονα περικλείει τη σύγχρονη Ελλάδα, χωρίς να την αποκλείει από τα οράματά του, καταδεικνύει τον μονοσήμαντο προσανατολισμό του ποιητή, σύμφωνα με τον οποίο για να δει μπροστά πρέπει πρώτα να κοιτάξει πίσω.

Η ιδέα της διάρκειας αναζητείται συνεχώς και γίνεται ύμνος διθυραμβικός, απαραίτητος για την περιφρόνηση της φθοράς.

Η ιδέα που περιέχει την έννοια της «αυτοαναίρεσης» επισημαίνεται μέσα από μια ταχύτατη αλληλοδιαδοχή αιτίας-αποτελέσματος, καθώς μορφοποιεί θεωρίες για να τις διαψεύδει, στοχεύοντας στην διανοητική ανάπαυση.

Οι έννοιες, τα σύμβολα και τα μαθηματικά θεωρήματα δεν έχουν τελειωμό μέσα στην ποίηση του Δ.Π. Παπαδίτσα.

Αναρίθμητα δέντρα ορθώνονται μέσα στα ποιήματά του και το σύμβολο του Δέντρου με την ουράνια προέλευση και τους μυστικοπαθείς ψιθυρισμούς στην ερημία του γίνεται δείκτης συλλογισμών και μόνιμος σηματορός των τεθλασμένων ανιχνεύσεών του.

Το θεώρημα των ονειρόκεντρων κύκλων εξέρχεται ως κεντρική αντίληψη σε πάμπολλα ποιήματα, καθώς οι κύκλοι που εγγράφονται στην ποίησή του έχουν ως κέντρο το όνειρο.

Η ποίηση του Δ.Π. Παπαδίτσα μας ταξιδεύει από τα Πάτμια βιώματά του, από τα οποία διδάσκεται ότι η στάση παρηγορίας δεν πρέπει ποτέ να εγκλωβίζει τη ζωή μας στην ακινησία, επειδή το όν περιμένει παντού και πρέπει παντού να ανιχνευθεί, μέχρι την αναζήτηση του καθημερινού θαύματος, το οποίο είτε τη στιγμή της βίωσης, είτε τη στιγμή που μετακινείται στην ιστορία λάμπει εκτυφλωτικά και αναπτερώνει το νου μας. Τα ποιήματά του αλιεύουν και καλλιεργούν τις ασύλληπτες έννοιες του απερίγραπτου, ενώ στην καταπληκτική ανάλυση που επιχειρεί η Ελένη Λαδιά πάνω στο ποίημα «ηχώ κο-άσματος» επιτυγχάνονται τομές πάνω στην έννοια του λόγου, όταν αποδίδεται πλήρης εκδοχών μέσω του παράλογου.

Η ποίηση του Δ.Π. Παπαδίτσα αίρεται από τον Πλατωνικό διττό και δίσημο λόγο, εφαρμόζοντας παιγνιωδώς τα λεχθέντα στον Κρατύλο: *πολλάκις επεμβάλλομεν γράμματα, τα δε εξαιρούμεν παρ' ο βουλόμεθα ονομάζοντες και τας οξύτητας μεταβάλλομεν*. Με τον τρόπο αυτόν οι ομόηκες, αλλά διαφορετικού νοήματος λέξεις που προκύπτουν με την προσθαφαίρεση γραμμάτων μας οδηγούν από την περιγραφική κατανόηση των σημαινομένων στην ουσιαστική κατανόηση, αφού στόχος είναι πάντα το *ον*, η ουσία του οποίου παρεμβάλλεται διαχεόμενη ως δεύτερο συνθετικό μέσα σε πάμπολλες λέξεις όπως στοιχεί-ον, ηχεί-ον, αγγεί-ον κλπ.

Η Ελένη Λαδιά ανατέμνοντας την αισθητική υφή της ποίησης του Δ.Π. Παπαδίτσα ανακαλύπτει ότι η ποιητική εικόνα είναι μια μίξη πραγματικού και φανταστικού που εκφράζει όχι περιγραφικά αλλά επιρρηματικά το περιεχόμενό της. Μέσα στις περιγραφικές πτυχές των εικόνων τα επίθετα προβάλλονται ως κρίκοι μιας αόρατης αλυσίδας που εκπορεύεται από το σκοτάδι προς το φως. Γι' αυτό και οι πολυποίκιλες προελεύσεις τους (ομηρικά, ορφικά, ησιόδεια, πινδαρικά) μαρτυρούν τη διαρκή αγωνία της συνεχούς γλωσσικής ροής, ενώ τα πολυσύνθετα καταδικά του μετουσιώνονται σε πολύτροπα σύμβολα για την απόδοση της μέγιστης ουσίας του όντος.

Η ποίηση του Δ.Π. Παπαδίτσα ρέει υπό τη σκέπη της συμπαντικής υφής και καταγωγής όλων των πραγμάτων. Κάθε πόνος εξευγενίζεται μέσα στα τεράστια κανάλια του σύμπαντος, όπου το *εν* βρίσκει τα συστατικά του και αισθάνεται την έννοια του αδιάσπαστου.

Θα τελειώσω με την έξοχη και οξυδερκέστατη παρατήρηση της Ελένης Λαδιά ότι ο συντακτικός τρόπος γραφής του Δ. Π. Παπαδίτσα με την υποτακτική κυρίως ως σύνδεση προτάσεων που είναι όλες δευτερεύουσες (ειδικές, αναφορικές, του σκοπού, ή τελικές) αναφερόμενες σε κάποια νοητή άγνωστη κυρία πρόταση, φανερώνει πώς όλη η ποίηση δεν είναι παρά μια σειρά από δευτερεύουσες προτάσεις, σχετιζόμενες έμμεσα με το πρόβλημα του ωραίου και οι οποίες προσπαθούν να φωτίσουν και να εξηγήσουν την άγνωστη, την αόρατη Χ πρόταση.

Αυτή η κύρια πρόταση, που μοιάζει με τον πολιορκούμενο αλλά μη αλυσκόμενο ορισμό της ποίησης, δεν θα την προσδιορίσουμε ποτέ. Ωστόσο οι δευτερεύουσες προτάσεις που μας

αιχμαλωτίζουν μέσα στην ποιητική ωραιότητα, φωτίζοντας αυτό το μαγικό και φευγαλέο περιεχόμενο της μακρινής άπιαστης κύριας πρότασης είναι το προστάδιο ενός φαντασμαγορικού μετά. Δεν είναι λίγο το να έχουμε φτάσει έως εκεί.

Εκεί θα συναντήσουμε και θα εμβαπτισθούμε μέσα σ' αυτήν την «αστρόφυτη», «φεγγαρόχυτη», «ουρανοφύτρωτη», «σελινοφώτιστη», «ηλιοστρο-φική», «ουρανογέννητη» και «αστροφώτιστη» ποίηση του Δ.Π. Παπαδίτσα να αιωρείται και να μετεωρίζεται μέσα στην ασώματη έννοια του όντος.

ΗΛΙΑΣ ΚΕΦΑΛΑΣ

ΜΕΛΙΓΟΣ, Δευτέρα 13-2-2012

